

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

19 an Substitutione pupillari, eiusque definitione, & diuisione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Theoph. lib. 2. In fit. iur. ciuil. §. 1. de pupilla. ¶ Papilli pueri dicuntur, & proprie qui patre careant, qui defuncto esse in patris potestate, vel morte eius, vel emancipatione. l. pupillus, 2. §. 9. de verbo. sign. Et sumto latius vocabulo etiam omnes qui in imuberi sunt ætate. l. si seruus, 1. 4. §. pupillus, de verb. obl. P. l. quam Tuberonis, §. pupillus, de pecul. P. l. si infans, §. fin. de iure delibe. Pupillus a pupo declinari videtur, pupum enim & pupam vocarunt tenerum puerum, aut teneram puellam, vt apud Martial. 4. Epigrami.

Pupam se dicit Martia, cum sit anus.
Et Catullus:
D:prendi modo pupulum puella trufantem.
Et Petrus Satyr. 2.
Dicitur ponti fides in sacris quid facit aurum.
Nempe hoc, quod veneri donata a virgine pupa.

Vnde & imaginacula, quæ concipitur in oculi acie, in cornea tunica, dicitur pupilla. Plin. lib. 11. c. 37. Cicero. 1. de natur. deor. Sicut & apud Hebræos a nomine שָׁרָא sive vir, formant שָׁרָא sive con. pupillam, quia in ea apparet parua figura hominis, vt ait Rabbi Kimhi, in Plalm. 1. 7. Pupillus paruo & pupus, a pubesca, imperfecta videlicet minorum puerorum pube, a qua puberes maiores masculi 14. annorum, formoz 12. appellatur. c. puberes, 3. de des. impub. c. 1. de delict. pueri l. minor 2. §. anno, 3. de minor. 2. §. an. l. fin. ¶ *quanti tuto vel curat. esse desin. §. 1. quib. mod. tut. finit.* ¶ Substitutio pupillaris variis modis, neque sine pugna interpretum definitur. Eg. cum otium non detur, non immorabor in referendis aut refulendis singulis ne crescentes in stem crebris sermonibus vres. Sed meam tradam, vt opinor suis numeris absolutam, & totam substantiam pupillarum continentem. Ea est, substitutio pupillaris est substitutio directa, ab eo qui sibi testamentum condidit, facta liberis imuberibus in sua potestate constitutis, sub ea conditione expressa vel tacita, si in ætate impubere decefferint: per quam & in imuberis & patris bonis succedit substitutus. Pro genere verba, substitutio directa. Nam ea est ex genere directarum, vt docuimus in principio tractatus substitutionum. Et probat, l. si restamento iure facta, l. 7. de impub. C. l. Scavola, ad Treb. P. & datur per hanc directio pupilli hereditas, l. precib. C. de impub. Reliqua finitionis, pro differententiis sunt aliarum substitutionum & huius, quæ latius ex his quæ dicemus, apparebunt.

¶ Pupillaris substitutio triplex. expressa, tacita, mixta, id est, partim expressa, partim tacita. Expressa est quando forma substitutionalis exprimitur in testamento patris, veluti: Si filius meus intra pubertatem decefferit, tunc Caius heres esto. l. de vulg. §. 1. eod. apud Justinianum. Tacita est, quæ non exprimitur in testamento, sed intelligitur: & aliis substitutionibus continetur, vel compendiosa, vel reciproca, quæ potest fieri imuberibus, l. Lucius, eod. vel vulgariter, vt supra docuimus. Verum ea, quæ continetur in compendiosa & reciproca, non est omnino tacita: quæ continetur autem sub vulgarari, est omnino tacita. l. quantumvis, C. de impub. Nam tacita pupillaris contenta sub reciproca, aut compendiosa tantum habet vim, ac si expressa efferet: ac contenta sub vulgarari minime, l. fin. ¶ *de In fit. sub. cond. fact. C. ¶ Mixta dicitur, quoad extrema: vt, Si filius sit heres, Caius heres esto. §. substituitur, de pupil. l. qui liberos, de vulg. Et est pupillaris quedam proprie pupillaris, alia quasi pupillaris, quæ exemplaris dicitur. l. humanitatis intuitu, de impub. C.*

De quibus bonis fiat substitutio pupillaris. CAP. 18.

- 1 Substitutio pupillaris pertinet, & ad propria bona pupilli. Et §.
- 2 Adicione hereditatis patrimonium defuncti & heredis vnum sit.
- 3 Arrogato quare in bonis propriis arrogator non substituit pupillariter.
- 4 Pupilla bona, cui substitutum sit, an alienari possint.

Substituitur, seu heres instituitur, & fit pupillo, non solum in bonis, quæ a testatore filius percepit, sed etiam in propriis bonis pupilli aliunde quæsitis, §. 1. de pupil. l. sed si plures. §. ad substitutos, de vulg. l. si sita scriptum. §. qui filio, de bonor. possess. sec. tab. etiam materis, §. 1. vt lic. matr. Et ania, in antb. Neque interest, an in omnibus bonis pupilli substituitur patet, an tantum in aliâ re: siquidem particularis illa substitutio ad reliqua omnia bona trahitur. l. coheredi, §. fin. de vulg. Vt in aliis institutionibus, vbi ei heres datus non est vniuersalis, receptum est. l. 1. §. si ex fundo, de hered. instit. cum similib. Quando videlicet pupillaris sit per

verba directa & ciuilia, non autem si fiat per obliqua & communia: nam tunc substitutio in re particulari per ea verba facta, non trahitur ad vniuersa, vt annotauit Alexander, in l. 2. de vulg. l. cogi. §. generaliter, ad Trebell. Barto. plene in l. centurio, circa finem, qua fin: verba directa, obliqua & communia tradit.

¶ Cur autem substitutio pupillaris ad bona pupilli propria referatur, ratio est: quod adita per filium patris hereditate, fit vnum patrimonium patris & filii per vnionem. Et ita post aditionem, non tam in bonis filii, quam suis pater substituisse videtur. l. sed si plures, §. filio imuberi, de vulg. Quemadmodum adita hereditate defuncti per heredem, vna cenetur causa vtriusque, bonorum confusione. l. debitori, C. de pact. l. Stichum, §. 5. §. aditio, de solutio. licet, C. ad leg. Falcid. Et vna se mutuo consequuntur, vt in vnitis beneficiis liquet. c. quia sepe, de praben. in 6. glo. in ca. gratia, ad ver. de iure teneri, de rescript. 6. ca. translato, de consi. Alia ratio, quod heres substitutus pupillo, & ex eius voluntate ei succedere videtur: quia testamentum patris testamentum filii est. l. Papinianus, §. sed nec imuberis, de inoffic. testam. P. Tertia, quia si in parte bonorum pupilli tantum succederetur, is pro parte testatus, & pro parte intestatus decedere videtur, quod ius non patitur, l. ius nostrum, de regul. iur. cum similib. excepta voluntate militis, l. sed si plures, §. ad substitutos, de vulg. l. miles ita heredem §. si miles, de milit. testam. P.

¶ Obserua autem tamen, substitutionem pupillarem factam arrogato filio non extendi nisi ad legitimam, quam a patre adoptante habuit, non ad bona, quæ aliunde arrogator ante arrogationem habebat. l. sed si plures, §. in arrogato, de vulg. Cuius ratio aliunde pendet, videlicet ex pacto & cautione data in arrogatione, quæ se pater obstringit de reddendis bonis arrogati proximioribus arrogari, si in pupillari ætate decederet, l. non enim aliter, de adopt. P. §. cum autem, eod.

¶ Porro, si non inutiliter quæritur, ad quæ bona pupilli pertineat substitutio, an ad omnia quæ pupilli fuerunt tempore quo adit hereditatem paternam: an ad ea tantum, quæ tempore mortis pupilli, esse eius inueniuntur. Et, num si a tempore aditionis distracta pupilli aliqua sint bona, reuocari possunt, vt subiecta restitutioni. Et iustus certe rationibus placuit, bona propria pupilli posse ex legitima causa, quæ minorum bona distrahi permittit, alienari, nec post eius mortem reuocari posse per substitutionem. Diuersum autem in bonis patris, quæ fideicommissarie substitutioni obnoxia sunt. Guilelm. Benedic. in cap. Raynuitius, ad ver. si absque liberis, 2. num. 85. Ratio prior, quia testamentum pupilli cenetur, dicit. l. Papinianus, §. sed nec imuberis, de inoffic. testam. testatori autem, libera est alienandi facultas bona sua quamdiu vixerit, l. cum seruus legatus, 15. Et l. rem legatam, 18. de adim. leg. P. c. cum Marthe, de celebrat. miss. l. si quis in principio, de leg. 3. l. cum hic status, §. ait oratio, de donat. inter vir. Et vxor. cum simi. Secunda, quod substitutio pupillaris est directa, non fideicommissaria: & proinde non competit, nisi pro bonis, quæ erant tempore mortis, argumento sumto a contratio sensu, authentic. res qua, Cod. commun. de legat. Sed & res interdum subiectæ restitutioni alienari possunt, necessitate cogente vel debitorum, vel legatariorum. l. cum hereditas, Et l. im tamen, §. actiones, ad Trebell. P. Et tertio loco existat textus, qui de substituto pupillari meminit, ne possit reuocare quæ a tutore minoris alienata sunt, si id fecerit, vt alimenta præstaret matri aut forori, quæ aliter viuere non possent. Et l. 1. §. sed nonnullos, de iur. Et ratio distr.

¶ Notandum autem & adhuc est, quod sicut expressa pupillaris trahitur ad omnia bona pupilli, ita etiam & tacita sub vulgarari contenta. Guilelm. Benedic. ad d. cap. Raynuitius, ad ver. si absque liberis, 2. num. 85. in fine, de testam.

An Substitutus excludat ascendentes pupilli, aut matrem in legitima & hereditate ab intestato eis debita.

Cap. 19.

- 1 Substitutus pupillaris an excludat matrem. Et num. seq.
- 2 Matrem excludit substitutus etiam in bonis ex linea materna pupillo aduenturibus: Etiam si compendiosa contineatur, non si tacita sub vulgarari.
- 3 Mater quare non excludatur a successione filii per tacitam pupillarem sub expressa vulgarari comprehensam, Et qui casus excipiuntur. num. 4.
- 4 Pupillaris substitutio quibus rationibus excludat matrem a successione. num. 5.

cessione pupilli. *Contrariaq; ratione sublata. num. 9.*

- 6 Testari causa potior intestari.
- 7 Lex indefinite loquens. indefinite intelligenda.
- 8 Patris magis quam matris consilio lex de liberis fidet.
- 10 Pater & mater an parvi sint in causa filii.
- 11 Mater exheredari sine causa a filio non potest.
- 12 Legitima num si iuris naturalis.
- 13 Pupillaris & exemplaris substitutio differunt.

EX superiori & proxima resolutione, qua substitutus succedit in omnibus bonis propriis pupilli, oritur dubium quotidianum: Nam ascendentes qui habent legitimam in bonis intestati filii, ut mater, auas, auia, *auth. presbyteros. C. de episc. & cler. §. presbyteros, de sanctis episc. in auth.* excludantur per substitutionem pupillarem. Potissimum in Galliarum quibusdam prouinciis, ubi mater succedit, sicut pater filio etiam cum testamento decedenti, in bonis mobilibus, ea lege, ut debita personalia & in fanus impensa persoluant, si filius nullo relicto filio extraneum instituat. *consuet. Tironis, tit. de successions. art. 16. in Arelia. eod. tit. art. 257. Alibi, in acquisitionibus immobilium consuet. Parisi. eod. ca. tit. art. 128. Brian. eod. tit. art. 565. & alibi.* Et in hac questione quidam putant absolute, matrem & alios expressa pupillari excludi, *Ang. Aret. in §. ubi quero quis sit effectus, de pupill. Bart. in l. Papius, §. sed nec impuberis, de inoffic. testa. P. & in l. moribus, n. 31. de vulg. & ibi Dyn. & Alex. consil. 45. r. vol. & consil. 1. in 3. vol. fo. ab 7mola in c. Raynuntius, de testam. & Bened. in d. c. in ver. si absque liberis. 2. in tracta. pupillaris substitutio, num. 86. & Math. de Afflic. decis. Neapolis. 3. 19. num. 2. & decis. 3. num. 3. Guido Pap. decis. 533.* quidam arbitrantur iure quidem antiquo id fuisse verum, sed nouo antiquatum.

Prior sententia placuit etiam Baldo, qui cum aliis addit, ut mater etiam excludatur in bonis, quae obtigerint pupillo ex linea materna. *Bald. Alexand. & Inol. in l. sed si plures §. ad substitutos, de vulg. Mihi probatur haec sententia, tam ex iure Pandectarum in l. Lucius, 2. responso, de vulg. P. quam iure Codicis, & ex l. precibus, in 2. responso, de impub. C. & iure Pontificio ex cap. 1. de testam. in 6. ubi etiam compendiosa & breuiloqua substitutio idem operantur, ut continentur expressam in se pupillarem, quod pertinet ad verbum dispositum quamuis quantum ad verbum conditionis distinctum pertinet, sit tacita. Quod tamen diuersum est in tacita pupillari, quae continetur sub vulgari expressa, quae matrem non excludit. *glos. & interp. in l. si de institus. sub cond. fact. C. & l. precibus. C. de impub.**

Sed & perpendamus causas huius varietatis. Dicunt igitur, tacitam ex vulgari ideo non excludere matrem, quod ea plurimum laborauerit circa gestationem, partus, & lactationem filii, *l. in §. quis earum qui potior. in pgnor. hab. C. ca. fin. de conuer. a. coniuga. Phalaris Panorta, epist. gra. 19. Bald. in l. precibus, C. de impuber. per l. ad idem qui pot. in pgnor. hab. C. & fraudare labores iniquum esset, l. pen. §. illo, de necessa. hered. instit. nec affl. & edandam esse afflictionem, l. iam de mentis, C. de episc. aud. l. diuus, de offi. praef. P. l. poena, §. fin. ad l. Pompon. de parricid. sed in solatium liberorum amissionum, bona & legitimam ei esse deferenda. *l. iure succursum, de iure dor. P.* Quae tamen ratio in hiis in hac causa non probatur: quia & eadem posset habere locum in pupillari tacita compendiosa, & in expressa: cum tamen diuersa sententia verior sit. Proinde alia ratio quaerenda, quae substantiae rei sit accommodatior quod in vulgari expressa pater non cogitauerit de exheredatione matris filii cum substituit, sicut in compendiosa, breuiloqua, & expressa pupillari facta impuberi. Et exheredationes, ut odiosae, sint restringendae potius quam extendendae, *l. cum quidam, de libe. & posthu. Item, quod per vulgarem, l. 1. de vulg. succeditur potius patri, quam filio, cui per pupillarem succeditur, l. 2. eod. d. l. Papius, §. sed nec impuberis.**

Demuntur & tamen quatuor casus, in quibus tacita pupillaris matrem excludit: quos notat Guill. Bened. ad c. Raynuntius, ad ver. si abq; liberis, 2. in tract. de pupilla. n. 88. 89. 1. Si constet ex dictis extra testamentum, testatore id voluisse, *l. in testamento, in fi. de test. milit. C. glo. in l. precib. in verb. omnimodo, de impub. ut si, viuens aliquando affirmauerit, nolle se moriente pupillo, aliquid vxorem suam ex bonis suis capere, vel illi succedere. arg. l. quousis, §. 1. de hered. instit. l. Titia, §. 1. de verb. obl. P. 2.* Si testator vxori aliquid reliquerit in testamento, adiecta hac vel simili conditione, ne quid vitra in bonis suis petat. *arg. l. peto, in prin. de leg. 2. l. fidei-*

commissa, §. si quis ita, de leg. 3. 3. Si mater marito facta fuerit iurimica, *l. 3. in fi. de adm. leg. 4.* Si substitutus sit magis, quam vxor, dilectus testatori, puta, si filius. *Barto. in l. heredes mei, §. cum ita, ad Treb. P. & Et haec possunt firmare sententiam, cur expressa pupillaris, vel quae pro expressa habetur, excludat matrem. Quae alias quoque rationes habet. Prima quod in hac agitur de successione, quae ex testamento patris ad substitutos defertur: quia testamentum patris dicitur, per quod heres institutus est pupillo, & testamentum filii est testamentum patris. *l. patris & filii, de vulg. Et institutio filii, est veluti appendix tabularum testamenti patris: quandoquidem non prius filio heredem dat, quam sibi ipse instituerit. l. i. §. fi. & l. 2. §. prius, & §. quisquis, de vulg. P. §. liberis, de pupil. Ceterum, mater non potest mouere querelam vllam aduersum mariti testamentum, quod illam non instituerit, vel quae praeterierit: quia querela non datur nisi certis personis, *l. de inoff. testi. P. l. fratris, C. eo. non vxori, cui tantum subueniebatur ab intestate, per edictum, vnde vir & vxor, l. 1. vnde vir & vxor, C. Et proinde a successione legitime filii remouebitur, quia testamentum patris est, expresse in l. Papius, §. sed nec impuberis, de inoff. testa. P.***

Hinc & alia ratio sequitur, testati causam tollere causam intestati. *l. antequam, C. de successio. l. quamdiu, in 2. de acqui. her. l. quamdiu, de reg. iur. l. 2. de bon. poss. §. ab. cum simi. l. Substitutum autem venire ex testamento substitente patris & filii: mater autem ab intestato. Et proinde certe expelli. Non potest petere filii bona separati a paternis, quibus vnita sunt, *l. sed si plures, §. filio, de vul. l. 1. §. praeterea, de separati. in P.* alioquin pro parte pater & filius testati, pro parte intestati decederent, quod ius in paganis non patitur. *l. ius nostrum, de reg. iur. P.**

Tertio, & lex indefinite loquens, generaliter & indefinite est intelligenda. *l. si pluribus, §. de leg. 2.* Porro, si sed si plures, §. ad substitutos, de vulg. tradit indefinite, bona quaecunq; peruenire ad pupillum, ad substitutam pertinere. Proinde nihil ex his detraheretur, matris causa: cum de ea lex non meminerit, nec excipiat. *l. cum vero, §. de viro, solmatr.* Quinimo nec substitutus potest omittere successione filii retenta paterna. *l. quidam elogio, de iure delib. C.*

Addi & potest, probum consilium patris, de quo lex bene praesumit. *l. consilio, de cura, furio. l. isti quidem, quod met. cau. P.* qui cum mores vxoris rectissime perspectos habeat, non creditur absque causa matrem praeterisse: puta, sciens eam male affectam in filium, vel luxuriosam, iuxta lex quae tutores, de administrato. C. Sed & postremo, matres quae se exclusas per substitutionem pupillarem videbunt, si filius in impubere aetate moriatur, officiosiores erunt & diligentiores in conservanda vita filiorum, ut maiores facti aliquid consequi ex eorum sententia possint. *arg. l. fin. ubi pupill. educar. deb. C. lib. §. ut. 49.* Qui & sententiam contrariam securi sunt, ut Petrus de Bellapertica, Jacobus de Aretinis, & alii, dixerunt iura Codicis & Pandectarum correctam fuisse iure Nouellarum, quo mater non potest a filio priuari legitima, nisi ex causa ingratitudinis expressa. *§. si no ingitur, vers. sancimus, ut cum de app. cogn. in auth. Ego tamen nullam huius substitutionis in vllio iure expressam inueni correctionem. Nam est, filium non posse absque causa matrem priuare legitima: in hac substitutione, nec hoc filius facit, sed pater. d. l. Papius, §. sed nec impuberis. Et quod expresse non corrigitur, cur itare prohibetur? *l. in lib. C. de testa. Potissimum cum euitanda sit iurium correctio, cum expedit de elect.**

Nec & ad rem secundo pertinet, quod alint. patrem in patrem non habere imperium. *l. non magistratu, de recepti. arbit. P. l. ille a quo, §. tempestiuum, ad Senatus. C. Treb. Matrem autem putent patri aequalem esse in successione filii hodie. *auth. defuncto, ad Senatus. Tertullia. C. §. 1. de hys. ab intesta. venient. coll. l. 2. §. obicitur, ad Senatus. C. Terul. P. l. 2. C. eod. Quamuis olim mater expelleretur a patre. Et ideo non posse per patrem matrem priuari successione filii. Nam feminae non habent liberos in potestate, §. faminae, de adopti. & l. nulla, de suis & legit. P. & ideo ut patres non possunt pupillariter substituere. *l. 2. de vulg. Et si patres sunt in successione, hoc verum ab intestato, sed hic pupillus intestatus non dicitur decedere, sed testamentum patris est testamentum filii. l. Papius, §. sed nec impuberis.***

Huc & pertinet tertia ratio eorum eiusdem finis, quod ea quae filius per se facere non potest, non potest ministerio patris, *l. neg. per se, de her. instit. l. qui liberis, de oper. lib. cum ibi not. quia qui per alium*

per alium facit, per seipsum fecisse videtur. *l. si re oportet, §. auid. de excusator. P. l. i. §. de fidei. de vi & vi arm.* At iniquum, neq; etiã iure Pandectarum filius matrẽ per se sine causa exheredare poterat, *l. nam & si parentibus, de inoff. testa. P. l. scripto, unde l. p. nec hodie, §. aliud quoque capitulum, ut cum de appel. cognosc. in auth.* Non poterit ergo per ministerium patris: ne quod via via prohibetur, alia permitti videatur. *contra cap. cum quid, de hered. instit.* Cum nemo etiam alterius factõ possit exheredari. *l. paterfam. testamento, de hered. instit.* Nam & maior & minor propositio, in hac quaestione deficiunt. Siquidem & filius; qui per se ob ætatem nõ potest disponere, per patrem testatur. Et quamvis iure communi Pandectarum legitima ascendentibus in bonis filii debeatur, tamen & eo dem iure recepta est exclusio matris per substitutionem pupillarem, per sãpe citatam *l. Papinianus, §. sed nec impuberis, de inoff. testa. P.* Ita aliq; rationes tolluntur, quã rem non attingant, sed ex regulis communibus decepta obiciuntur: quod limitata causa substitutionis, vt testari tantã pro filio liceat, arguitur. *l. in agris, de acqui. rer. dom.* Omittunt aliam finem enim, & vt excludatur mater. Item quod aiant vt privilegium concessum intelligatur sine alterius iactura, *l. 2. §. si quis a principe, ne quis d. in loc. pub. l. nec tuis, C. de precib. imp. offer.* quodque iniuria irrogatur filio, si sine causa beneficiorum immemor exheredet matrẽ. Nam hæc omnia falsa sunt: siquidem & concessam est patri disponere vt velit, & privilegium concessum h. c. expressè habet, vt matrem excludat. Item nec iniuria vlla irrogatur filio, quia testamentum patris est: & vt audiemus, Deo fauente in rationibus substitutionis huius potestatis ratione, pater tanquam de bonis propriis videtur potius disponere, quam de filii, vt nulla mariti iniuria irrogata videatur, si vxorem nolit sibi nec filio succedere.

12. **¶** Et si quod adferunt aliud, legitimam esse iuris naturalis, §. *primunãque, de hered. §. solo in auth. l. nam & si parentibus, de inoff. testa. P.* nec tolli patrem vel ius civile posse, §. *sed naturalia, de iure nat. l. eas, de ca. dimittit.* Eadem solutione eliditur, quod nulla legitima vxori debeatur in bonis mariti. Quamvis vltra, lapsos putem eos, qui dicunt legitimam matris & ascendentibus, imò & descendentibus iure naturæ deberi: cum iure naturæ nihil sit priuatum, sed omnia sint communia, *c. quo iure, 8. dist. C. i. Offic. Oldrad. 1. 35 per l. fin. C. de fideicom. vt constat ex tit. de Senatuf. 13. consil. Tertullia. collatione facta iuris antiqui & noui. ¶* Quod si porro postremo tradunt, in substitutione exemplari matrem nõ posse per patrem excludi successione, ergo nec in pupillari, quia ad exemplum eius exemplaris permittit, *l. humanitas, de impub. C. consequentia decipiuntur.* Nam exemplaris quidem in certis pupillarem imitatur, sed non in omnibus, vt ex collatione ambaram apparet, & ex diuersitate tractationis: neque vllum simile in aliqua est idem. *l. si idem, C. de codicill.*

Quis possit substituere pupillariter.

CAP. 20.

1. Pupillariter quis possit substituere, & sequen. & Falcidiam vnã ex patris & pupilli testamento tantum sumi.
2. Filii institutio vel exhereditio causa præcipua testamenti patris.
3. Testamentum prius sibi patrem, quam filio facere debere, quomodo intelligatur.
4. Emendationes Pandectarum leuiter inculcãtã.
5. Ordo scripturã quomodo in testamento pupillari seruandus, & in aliis.
6. Exhereditio filii quo loci testamenti fieri debet.
7. §. Prius. l. 2. de vulgã. explicatio, per totum fere cap.
8. Pupillaris substitutio num possit fieri in testamento patris imperfecto.
9. Bonorum possessione rupto testamento conseruantur tabula pupillaris.

1. **¶** Qui substituere vult pupillariter, primam debet esse capacitationis aetate testamenti. Et qui quis testamentum impuberi facit, debet prius sibi facere, nec soli filio poterit. *l. 2. §. quisquis, & §. prius, de vulgã. l. i. §. i. cod. §. liberis, de pupill. apud Iustin.* quia patris & filii vnicum est testamentum, *l. patris & filii, de vulgã.* vna hereditas, *l. paterfam. de prius. cred. vnaque Falcidia in vtroque locum habet, iuxta l. in ratione, 11. §. quod vulgo, ad leg. Falcid. P.* Et quamvis ratione effectus videantur quodammodo duo esse testamenta, alterum patris, alterum filii, tanquam si ipse

sibi heredem instituisse: verius tamen est, vnum esse testamentum duarum causarum, id est, duarum hereditatum. *§. igitur, de pupil. ¶* Testamentum si hic cum dicimus, intellige perfectum, quod substituit, quod effectum aditione sortitur, quod iure fiat, *l. si retestamento, 7. C. de impub. l. solemnibus iuris seruatis, d. l. patris & filii, l. 2. de inu. rup. P.* Et proinde in testamento iniulto, vbi filius non est iulto exheredatus, aut institutus, sed præteritus, substitutio pupillaris facta non valet, *l. 2. §. sed si eos, circa prin. de vulgã. P. vide inf. n. 9. de hoc latius.* tanquam omilla causa præcipua testamenti patris, quæ versatur circa institutionem, vel iustam exheredationem filii. *l. inter cetera, de lib. & posth. §. 1. de exhered. liberor.* Quare irritum factõ patris testamento, irritum fit pupillare & substitutio, vt si ex patris testamento non adeatur hereditas, *l. 2. §. adeo, & l. sed si plures, §. si ex asse, de vulgã. P.* vel saltem pro adita non habeatur. *d. l. 2. §. plane, & l. si quis omis. caus. test.* Quia ex testamento, ex quo adita hereditas non est, nihil debetur. *l. si nemo, de testa. tute. P. l. filium quem in potestate, 20. §. sed cum exhereditio, de bon. poss. con. tab. §. 1. de hered. qua ab intest. de test.* Ideo si pupillus decedat, eius substitutus cogere potest heredem institutum adire hereditatem. *l. 2. §. inter dum, de vulgã. l. nam quod, & l. cogi, ad Trebell. P.* Proinde nec si filii testamentum esse solene, nisi & paternum tale sit: quia sequela est & pars paterni, §. *liberis, de pupil.* nec potest paternum confirmare. *l. ex pupillari, 44. & l. qui plures, 38. §. si de vulgã.* Neque accessorium principale confirmare potest. *l. quod per manus, de iure codicil.* Excepto pupillari testamento a mille iure militari factõ. *l. miles ita heredem, & l. in fraudem, §. pen. de militari test. P. ¶* At si controuertitur hic inter interpretes, an pater prius sibi heredem, & postea filio faceret: an vero inuertere ordinem, vt prius filio, postea sibi facere possit: numne de substantia sit, non inuertere ordinem scripturæ. Dubium natum est ex §. prius, *l. 2. de vulgã.* qui contrarius sibi videtur ex aliorum sententia: in principio enim sic scribitur: *Prius autem quis debet sibi heredem scribere, deinde filio substituere, & non conuertere ordinem scripturæ. Et hoc Iulianus putat prius sibi debere, deinde filio heredem scribere. Ceterum, si ante filio, deinde sibi testamentum facias, non valere. Quæ sententia Imperatoris nostri rescripto ad Iunium Lupum Britannia præsidem, comprobata est.* Porro in versiculo, *Sed si quis, immedia te sequenti dicitur, vt putant, contrarium, & filio prius substitui posse, responsum est his verbis: Sed si ita quis fuerit testatus, si filium meum intra quatuordecim annos decesserit, si uis heres esto: & deinde, filius heres esto, valet substitutio, licet conuersa scripturã filii testamentum fecerit.* Et paulo post, *vt non ordo scripturæ, sed ordo successionis seruetur.* Pro quorum responso conciliatione, Accurtius tres adfert vagas interpretationes. in *d. §. prius, ad verbum comprobata.* Prior, vt posterior, §. illius pars priorem corrigat, vt verius sit ordinem scripturæ non esse spectandum. Quam tamen Bart. in *d. §. prius, num. 1.* improbat: eo quod, inquit, verisimile non sit, Jurisconsultum statim se voluisse corrigere. *l. non ad ea, de cond. & demonst. P.* Secunda interpretatio, agi in fine, §. prius, de æquitate, in principio de rigore iuris, & hanc quoque eodem loco, eadem ratione improbat idem Bart. Tertia sententia, vt prior pars §. prius, loquatur, quando substitutio pupillaris facta est filio exhereditato: secunda vero, quando sit filio non exhereditato, sed instituto, & hanc gloss. Barto. & Bald. approbant. Quia, inquit Bartolus, dum instituitur filius, siue primo siue secundo loco, nõ videtur ordo scripturæ inuersus, habita ratione ordinis intellectus: contra, quando est exhereditatus. Et proinde aliqui existimauerunt, in §. prius, mendum esse, & textum omissionem pati, quod colligunt ex Vlpiani titulis, tit. 23. vbi verba hæc: *etiam exhereditatio filii substituere licet.* Et paulo post: *Non aliter impuberi filio substituere quis heres dem potest, quam si sibi quis heredem instituerit, vel ipsum filium, vel quemlibet alium.* Ex quo loco videntur confarctatores, vt vocant, Pandectarum collegisse §. prius, sed errasse in coniungendis duobus locis, quemadmodum & arguant eisdem inculcãtã sæptis p. eperam repetitionis.

¶ Ceterum, si mihi istæ reprehensiones collectionis Pandectarum nunquam placuerunt, potissimum ex centonibus illis ritualorum, qui adscribuntur Vlpiano, & sententiarum, quæ adscribuntur Paulo, collectæ. Nam nunquam ab iuribus sum ea esse genuina opera Vlpiani, vel Pauli, sed cuiusdam anonymi, ex Vlpiano & Pauli legibus collectanea. Et si sint, illa nihili facio in emendandis legibus in corpore iuris ciuili positis, vt pote cum Iustinianus abrogauerit omnia scripta Jurisconsultorum, illis exceptis, quæ in legibus Iustiniani translata sunt. *l. i. §. iubemus, cum seqq. §§. de vet. iur. enuc. C. Atq; expresse Iustinianus scribit ita, in d. l. i. §. sed in*